

पठतु संस्कृतम्

शिक्षा

व्याकरणम् सति-सप्तमी प्रयोगः

सति-सप्तमी प्रयोगः

यदा रामः गतवान् तदा दशरथः रुदितवान् ।

यदा सीता आगतवती तदा जनकः हसितवान् ।

यदा मित्रं गतवत् तदा बालकः अनुगतवान् ।

सति-सप्तमी प्रयोगः

यदा रामः गतवान् तदा दशरथः रुदितवान् ।

रामे गतवति (सति) दशरथः रुदितवान् ।

यदा सीता आगतवती तदा जनकः हसितवान् ।

सीतायाम् आगतवत्यां (सत्यां) जनकः हसितवान् ।

यदा मित्रं गतवत् तदा बालकः अनुगतवान् ।

मित्रे गतवति (सति) बालकः अनुगतवान् ।

सति-सप्तमी प्रयोगः

रामः गतवान्

रामे गतवति (सति)

रामः गतः

रामे गते (सति)

रामः गच्छन्

रामे गच्छति (सति)

पुल्लिङ्गः

स्त्रीलिङ्गः

सीता गतवती

सीतायां गतवत्यां (सत्यां)

सीता गता

सीतायां गतायां (सत्यां)

सीता गच्छन्ती

सीतायां गच्छन्त्यां (सत्यां)

मित्रं गतवत्

मित्रे गतवति (सति)

मित्रं गतम्

मित्रे गते (सति)

मित्रं गच्छत्

मित्रे गच्छति (सति)

नपुंसकलिङ्गः

सति-सप्तमी प्रयोगः

पुंलिङ्गे – सति, सतोः, सत्सु

स्त्रीलिङ्गे – सत्याम्, सत्योः, सतीषु

नपुंसकलिङ्गे – सति, सतोः, सत्सु

सति-सप्तमी प्रयोगः

शिक्षके आगच्छति (सति) छात्राः उत्थितवन्तः ।
When the teacher came the students stood up.

कपिषु पश्यत्सु (सत्सु) हनुमान् समुद्रलङ्घनं कृतवान् ।

प्रदीपे स्नानं कुर्वति (सति) जलागमनं स्थगितम् ।
When Pradipa was taking bath water stopped coming.

सीतायां चिन्तयन्त्यां (सत्यां) रामदूतः आगतः ।

पुत्रेषु आगच्छत्सु (सत्सु) माता सन्तुष्टा ।
When her children came (were coming) the mother was happy.

नारीषु जल्पन्तीषु¹ (सतीषु) अन्धकारः प्रसृतः ।

जनेषु कोलाहलं कुर्वत्सु (सत्सु) चोरः पलायितवान् ।
When the people raised a hue and cry the thief ran away(escaped).

हरौ चेष्टमाने⁵ (सति) शिशुः अधः अपतत् ।

सति-सप्तमी प्रयोगः

एतेषु वाक्येषु सत्सप्तमीप्रयोगयुक्तानां शब्दानाम् अधः रेखाङ्कनं कुरुत ।

१. खगे डयमाने वृष्टिः आरब्धा ।
२. बालिकासु खिद्यमानासु सन्तोषवार्ता प्राप्ता ।
३. शिशुषु भाषमाणेषु पितरः सन्तुष्टाः ।
४. विश्वासे स्पर्धमाने ललितायाः उत्साहः प्रवृद्धः ।
५. न्यायाधीशे क्षममाणे चोरः धावितवान् ।
६. सवितायां गायन्त्याम् अनुजा नर्तनं कृतवती ।
७. बाले पतति माता भीता ।
८. साधकेषु जपत्सु नारदः आगतवान् ।

सति-सप्तमी प्रयोगः

एतेषां सत्सप्तमीरूपं लिखत ।

उदा - गच्छन् छात्रः - गच्छति छात्रे

१. रुदन् बालकः

२. चालयन्ती चालिका ..

३. नृत्यन् नर्तकः

४. पतत् पर्णम्

५. उद्गच्छत् क्षीरम्

रुदति बालके

चालयन्त्यां चालिकायाम्

नृत्यति नर्तके

पतति पर्णे

उद्गच्छति क्षीरे

सति-सप्तमी प्रयोगः

६. भाषमाणाः निर्वाहकाः
७. लेपयन्त्यः तरुण्यः
८. गणयन्तः आपणिकाः
९. हसन्त्यः सुताः
१०. जिघ्रन्तः पाचकाः

भाषमाणेषु निर्वाहकेषु

लेपयन्तीषु तरुणीषु

गणयत्सु आपणिकेषु

हसन्तीषु सुतासु

जिघ्रत्सु पाचकेषु

सति-सप्तमी प्रयोगः

पुंलिङ्गे - सति, सतोः, सत्सु
स्त्रीलिङ्गे - सत्याम्, सत्योः, सतीषु
नपुंसकलिङ्गे - सति, सतोः, सत्सु

आवरणे दत्तानां शब्दानां सत्सप्तमीरूपं लिखत ।

१. रामे गच्छति (रामः गच्छन्) दशरथः अपतत् ।
२. दमयन्त्याम् आगच्छत्यां (दमयन्ती आगच्छन्ती) नलः रूपं परिवर्तितवान् ।
३. लक्ष्मणे अनुधावति ... (लक्ष्मणः अनुधावन्) मृगः अधावत् ।
४. द्रौपद्याम् आह्वयन्त्यां ... (द्रौपदी आह्वयन्ती) श्रीकृष्णः अक्षयवस्त्रम्
अनुगृहीतवान् ।
५. इन्द्रे याचमाने ... (इन्द्रः याचमानः) कर्णः सन्तुष्टः ।
६. सर्वेषु पानकं पिबत्सु .. (सर्वे पानकं पिबन्तः) श्रान्तिः निर्गता ।
७. गोपिकासु स्मरन्तीषु .. (गोपिकाः स्मरन्त्यः) कृष्णः आगतः एव ।

सन्धिः

सन्धिः

तम् + दृष्ट्वा

तं दृष्ट्वा

अनुस्वार-सन्धिः

रूदन् + आगतः

रूदन्नागतः

ङमुडागम-सन्धिः

उद् + कर्णः

उत्कर्णः

चत्वं-सन्धिः

एतद् + हि

एतद्धि

पूर्वसवर्ण-सन्धिः

हसत् + डिम्भः

हसङ्डिम्भः

ष्टुत्व-सन्धिः

उत् + श्वासः

उच्छ्वासः

छत्व-सन्धिः